

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA.

PERIODICH SATÍRICH, HUMORÍSTICH, IL-LUSTRAT Y LITERARI.

DONARÁ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA.

2 CUARTOS CADA NÚMERO PER TOT ARREU.

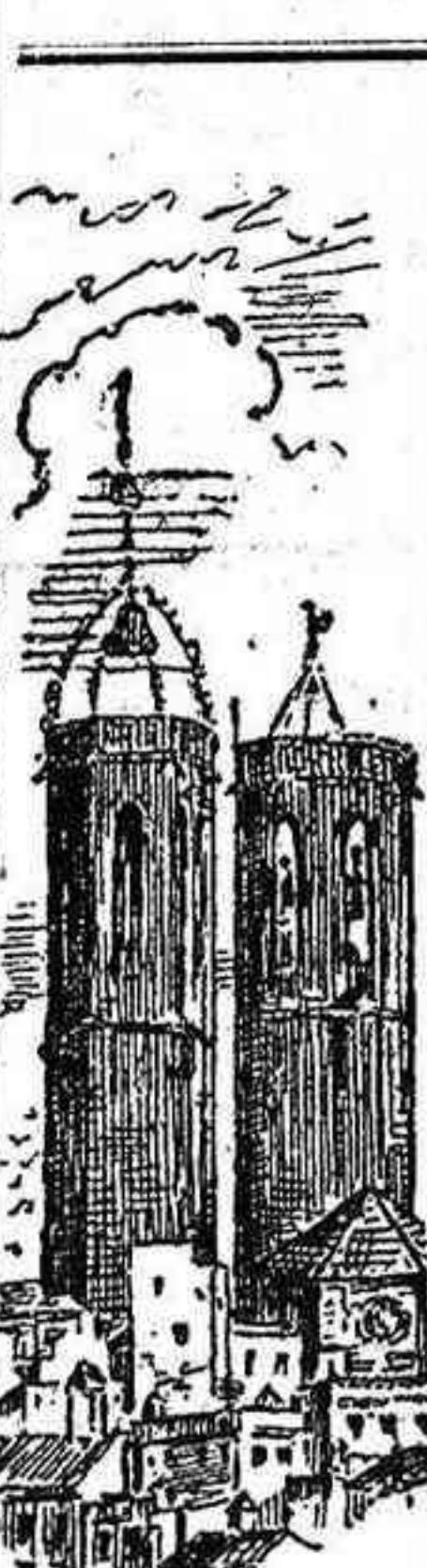
NUMEROS ATRASSATS 4 CUARTOS.

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, 20
BARCELONA.

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre: Espanya 8 rals.
Cuba y Puerto-Rico, 16.—Estranger, 18.

UN LLIBRE DE PUNTA.

CONCELLS, MÀXIMES É VERITATS dictades per la sapiència divina á FRA PERE BENET DE SANTES CREUS, aplegades e per primera volta dades á la estampa per Frederich Lluís de la Forestau.—Montpeller, 1881.

May s' haurá pogut dir ab més rahò, que avuy que tractém de lo nou llibre citat en l' epigrafe, que «en lo pot petit hi ha la bona confitura», perque dupo que «s' puguen escriure més màximes morals, ni més profitosas veritats en un llibre tant petit. Tant sustanciosas son las páginas y al mateix temps tant pocas, que molt bê se podría dir qu' en ell se propina la moral en globullos, ó qu' es un extret de carn de Liebig espiritual. Quan la imprenta no dona á llum més que inmundas novelas que tot ho dibuen per lo seu nom, ó llibres de filosofias plens d' heretgies, que ab indice y tot ván á parar al *idem*, reposan los ulls davant llibres com lo present, plens de veritats, no ja com á punys, sino com a colls y punys, qual paper exhala certa farum de bona fe y hasta, si 's pot dir, furtó de moral, mentres mostra de tant en tant grabats tant ortodoxos, que fàns oblidat aquells repugnats grabats que á cada pas se vehuen, pitjors devagadas que 'ls grabats de verola.

No sab lo senyor de la Forestau lo servey immens qu' ha fet á les bonas ànimis ab la publicació de semblant recull. Ell vá arreplegar los pergamins antichs que

contenen las admirables *Màximes* del llibre dit, en lo convent de Carcassona, y vá fer bê, perque en aquest mon n'hi ha tanta de gent carregada de màximes, que unas quantas més no 'ls hi vindrán malament. Lo senyor de la Forestau fou lo designat pél Prior pera fer dissapte del convent, quan los pobres frares Benets de Carcassona s' en ván tenir de anar ab la música y 'ls missals á un' altra part, després d' haberlos tirat per terra las tàpias que habian fet per librarse dels secretaris d' aquell mal home que á Fransa vá arribar á president de república, y en la terra dels cegos no més hauria sigut rey. Ja ho diu bê lo refran quan diu: *No hay mal que por bien no venga*. Per que á no haver sigut expulsats los frares no podriam avuy llegir *màximes* tant famosas. Vajinne treyent de frares dels convents, mentres surtin pergamins com aquests! Prou avuy lo govern de Fransa deixaria de bona gana estar tranquillos los dits frares, ab tal de que no s' en conegués ni rastre d' aquest llibre de *Concells*, fruit suculent de la fé catòlical! Pero cá! Ja no hi es á temps, ¡qué hi torni á treure frares!

Per convencers de l' exellencia del llibre en qüestió, basta obrirlo, y en qualsevol de las sèvas páginas, s' hi han de trobar sentencias tant profundas y justas com aquesta:

Quan un home té rahò,
ó diu que sí, ó diu que no.

¿Qué componen Zoroastre, Confuci, ni 'ls set sabis de la Grecia, ni en Darwin, ni en Littré, ni 'l pare Fita, al costat de Fra Pere Benet de Santes Creus. Zoroastre 's tornaria blau, y Confuci 's quedaria confus, si resussitavan y 'l llegissen.

Inútil fora, ara, citar totes las màximes profitosas d' aquest llibre perque totes son, la una més notable que l' altra, y llavoras tindriam que copiarlo de cap a pèus. Ja veurán, llegeixintlo.

Allí hi han de trobar sentencias morals, tant plenes de sentit pràctic, que podrian formar l' educació, en cara que fòs la d' un Rey d' aquells que tractan de tú á tothom. Vejin sino lo profond criteri pràctic de las següents:

Pren á cascú per lo que es,
no 'l prenguis per los demès.
No es d' home bén educat
dir Notari á un Advocat.

Y que 'n dirérem de lo coneixement del valor de las cosas del mon, que en ellas brolla?

Dones, flors, música, auells ..
i quèntos nous, romansos vells!

Diu Fra Pere, y té molta rahò. Ja ho vá dir l' apòstol: *Vanitas vanitatis et omnia vanitas*, y si no ho vá dir l' apòstol, algú altra degué dirlo á bon segú.

Pero això no es tot; en dits concells á més á més s' hi troba un coneixement de la societat que espanta, per exemple, vejin aquests aforismes:

Los que agafan los serenos
son gent de poch més ó ménos. | Pensa que tot capellá
sab llegir lo *be-a, ba.*

No tothom que porta gorra
es lo mosso de la torra.

Y de las necessitats humanas com:

L' home té necessitat
d' anar begut y menjar.

Y de la economia política, sense ser proteccionista ni libre-cambista:

Si donas tot l' or que tens
no té 'n restarà pas gens

Y de la guerra y la marina quan diu:
Mal caminará un soldat | Los generals més temuts
si té que estarse assentat. | son ó no son geperuts.

En llanxa, nau ó baixell
embàrcat; no ab um cubell.

També de l' historia tant profana com eclesiàstica;
y sino llegeixin:

Virgilí no anava á missa
ni menjava llagonissa.

L' historia no diu de Cristo
que hagües encés may cap misto.

No parlém pas de la meteorologia, perque 'n coneixia fins los efectes de las temperaturas, y sino ja ho poden veure:

Al estiu tot son calors
y en un fener més olors.

Pero, ¿qu' en dirérem de lo que profundisa l' influència de la alimentació sobre las produccions de l' intel·ligència humana?

May farà discursos bons
qui s' atipi de sigrons.

exclama, tot sentenciosament; y té molta de rahò, perque encara que se 'ns objecti que los oradors castellans y en especial los madrilenyos ne menjaren molts de sigrons, farérem observar que los discursos que fan, poden ser llargs, poden ser numerosos; pero no son bons, á no ser que ho sigan per ensarronar badochs; ó sino vejin com més que discursos semblan una especie de diarreas de paraulas surties de cervells estantissos.

En fi, si volen art, en lo dit llibre n' hi ha un coneixement tant gran, que ¡vamos! ni 'ls mestres de Llotja. O sino aquí vá la prova:

L' art que no té religió
may ferà sants de cartró.

Quadros bons pochs ne veurás
fets ab la punta del nás.

Res més lluny del ideal
que un Manaya ben formal.

Nosaltres creyém (no sense fonament), que déu existir un' altre exemplar dels anomenats *Concells*, ade-més del trobat á Carcassona. Y creyém més; suposém que dit exemplar ha de trobarse en la nostra biblioteca de S. Joan, y que té de haver arribat á las mans del autor d' una *Estètica infantil*, que 's va publicar anys endarrera. Perqué si no fòs aixis, existirian tantas y tant sospitosas semblans, entre aquesta y lo llibre de las *MÀXIMES* é *CONCELLS*? ¿Se pot atribuir á simple ca-

sualitat? Jo afirmo completament lo contrari y no m' esplico com lo referit autor va callarse tant obscuramente las fonts d' ahont derivaren tots aquells preceptes d' art, compostos per ser populars en los estudis, no de pintors ni d' escultors, sino de minyons, y que no han lograt popularisar-se, ni entre 'ls partidaris del art, ni entre 'ls que 'l tiran.

Pero com per fondo que 's fassa 'l soch, lo sum sempre respira, la llibertat dels concells nos ha mostrat de ahont havia sortit tanta ciencia y erudició tanta.

Pera comprobar la veritat de lo que afirmem, basta sols obrir los dos llibres y comparar:

*«Per fer farina del blat
primer déu ser garbellat.»*

diu la *Estética infantil*, quan Fra Pere ja deya en lo sigele XV.

*No 's fá farina del blat
avans d' haverlo segat.*

No parlém de aquell de:

*«Mostran las antiguéts
la Fé dels nostres passats.»*

perque sobre no ser veritat, es una copia servil de aquest, tant cert y sentenció:

*Mostran las antiguéts
trastos vells, sovint corcats.*

També podém citar lo de:

*«May ningú s' ha arrepentit
de no haver fet vida d' esperit.»*

tret evidentment de:

*May ningú s' ha arrepentit
de no havers' mamat lo dit.*

Quan algú llegeix en 'l *Estética Infantil* allò de:

*Un passat sens poesia
un present sens ideal
y un futur sens esperansas,
tal es la época actual.*

se'n adona més que depressa qu'es calcat ab fum d'estampa sobre 'l altre del llibre de debò que 'ns diu:

*Un passat plé de romansos,
un present plé de bunyols,
un futur d' aquells més mansos
y una escudella de cols.*

¿Qué més vols?

N' hi han que no son més que una imitació descolorida dels del còdich de Carcassona, per exemple:

*«En mas, en casa ó palau
l' ornament de flors hi escau»*

que ben segur ha sigut inspirat de lo següent molt més vigorós y verdader:

*En carro, tartana ó nau,
en mas, en casa ó Palau,
tothom que rellisca, cau,
si no l' aguanten.*

Moltas son las màximes casi iguals que hi ha en los dos dits llibres, tant que fins comensan ab lo mateix vers à poch mènos, com las de: «Una cosa es la pintura...» «la tradició es una herència...» «L' ull del cap veu lo real...» «Del cos neixen sentiments...» etc., etc. No volém citarne més; basta ja ab las qu' hém apuntat perque tothom comprenGUI qui es *El Verdadero Zaragozano*.

Per acabar y donar una idea de la ciencia de Fra Pere Benet de Sanctes Creus, que fou lo verdader autor de tots los consells y màximas del llibre dit, citarem l' últim, que no pot esser olvidat, mentres quedí un estadant en la terra, y aquest no haja perdut la memoria. Diu aixís:

*Ayma fors' la religió
lo Papa, Rey y Senyo,
lo llomillo y lo ví bò...
Dominus tecum.*

Y si no ho volen creurer, no tenen més que anar a ca'n Lopez, que per un ral los en vendrán un exemplar ab ninots y tot.—Ara díssimil.

UN CUMPYERU.

P. S. ¡Ah! Me descuidava de dirlos que ben segur que fins l' autor de la *Passió* s' hi va inspirar per fer lo gran drama sacro, pues hi ha un consell que diu:

*«Diguintho ó no los rabis
ja hi poden entrar á dins.»*

ANAT SE N' ES TEMPS.

Mare de Déu, com se torna 'l mon!... ¡Quin cap-girelli...

Tothom gasta, tothom va bonich y 'ls negocis cada dia més per terra. Francament, no puch entendre com s' ho arreglan per sostener aquest luxo. Vamos, antes això no hi era... y ca hi havia de ser, sants cristians! ¿Qué vol dir, gastar bolet per cada dia, fumar y pendre café? Y no dich res de teatros, saraus y altres diversions. Sortiu al carrer y vos semblarà que tots son marquesos. ... ¿Y las donas? ¡Ave Maria purissima, quin desenfreno! Jo ni entench com ván vestidas, dintre de tans sacsons y penjarellas, y ab uns gorros que ni semblan donas ni res; més aviat (Déu me perdoni) se m' representan com la imatge del mal esperit; y la que vā més ben mudada, aneu á casa sèva, que no hi

trobaréu un rosegó de pá, que Déu nos ne dò, per es-caldarse una sopa.

En lo meu temps no més vestian de senyò aquells que ho podian fer, ja per sa carrera, ja per fortuna ó bé noblesa. ¿Qué es això de que un botiguer de mala-mort gasti *alivita* per tot dia?

¡Y 'l jovent! Jo 'm recorda que tenia vint anys y encare anava ab la gorreta, ab los calsons sempre apedassats y 'l jech á tall de jipò de mánega curta, que ja me 'l podia fer de creixensa la mare, pues tant era lo temps que 'l duya, que jo sempre 'l hi prenia la *delantera*, y 'l meu bras ja arribava á la mà que la mánega encara era al colzo. Are veureu mocosos de divuit anys ab la sèva soguilla, 'l seu bon bolet, pantalon llarch y *alivitilla*, que 's presentan sols y ab tot descaro per passeigs y *treyatos*, que ab prou feynas si troban á son pare pèl carre 'l saluden, y no volen anar al diumenge á missa ab sa mare y germanas... Ca, ca, com si fossen homes de debò, y fins de alguns he sentit contar que retirarán á las dotze de la nit!... ¡Verge Santa! En lo meu temps á n' aquesta hora no més estavan desperts los serenos y 'ls que vetllavan malalts.

Avuy en dia tot es luxo y vanitat; la gent sembla que 's loquin per anar bonichs y divertirse forsa. Com es natural, ab aquesta trasmudació, la moralitat y las bonas costums n' han valgut tant de menos, que las familiars perden á tal extrem lo respecte á sos pares, que hi ha mossà casadora que diu *mamay* á sa mare y la tracta de tú á tú, com si parlés ab un servet.

¡Quan certa y veritable n' es la profecia de San Vicenc Ferré alashoras que diu: *Vindrá un temps que ningú l' haurá vist mai fins arel* ¡Qui m' ho havia de dir que jo pels mèus pecats arribés á veure!

Pobre de mí! Vinticinch anys tenia y encare no sabia que cosa n' era 'l mon passat y fora de casa mèva. Allí ab mon pare, la mare y un altre germà més petit, feiam la vida honrada y senzilla d'aquell temps, y per això estavam tots bons y grassos, á pesar de que no coneixiam aquell burgit que la gent d' avuy dia trobán com á cosa necessaria.

Nosaltrs eram botiguers y teniam l' establiment al carrer de Baix: 'ns llevabam á las sis tant hivern com estiu. Jo 'm rentava, vestia y les frets ó calor cap á missa á Santa Maria qu' es allí al davant mateix; al tornar ja trobava la xacolata á taula, una xicra per cada un, ab la sèva mitja cuerna bèn torradeta y un bon trago d' aigua fresca, á raig de canti de aram net y lluent com un sol, que jo mateix anava á buscar á la font. En acabat, obriam del tot la botiga y jo 'm posava á escombrar lo carrer, mentres la mare anava al Born á comprar.

El pare penjava fora de la porta 'ls juchs de cotilla, 'ls pantalons, barretines, camises de color, faixas, algun parell de pahuchs, los guantsverts, las brusas de marinier, en una paraula, un xich de tot quan á la nostra carrera pertoçava. Ell acabava de guarnir la porta y jo deixava la escombra, y acostava 'l vetllador, assentantme pera pender ab delit la feyna que teniam entre mans. Lo meu germanet, baixava ab lo llibre y assentat en lo marxepeu del carrer, repassava la llisó esperant l' hora de anar als escolapis; tenia vocació per la Iglesia y 'l pare no l' hi volia quitar aquell gust. Are com are al menos fora canonje, si pèl colera del 54, mentres era vicari de San Culpat, Déu no se l' hagués endut per tenirlo més apropiat.

Tot lo dia treballant, de tant en tant venia algun comprador que si era marinier jo tot cusint l' escoltava ab afició, interessat pels viatges que explicava, mentre lo pare l' hi emprobava alguna prenda. Al mitj dia, després de haver dinat, lo pare anava á fer mitj-diada y jo tenia compte á la botiga; no obstant si algú demanava may me hauria propassat de vendre res, sino que cridava á la mare. A las vuit tancavam y després del rosari, y sopar, me 'n anava al lit ab tal tranquilitat d' esperit, que m' adormia tot despullantme y ab lo primer y últim son arribava á l' endemà tot justet á l' hora de llevarme.

Aquesta era la vida que feiam, sens altre variació que 'l diumenge á la tarda ab lo pare anavam fins a fora muralles á dar una volteta, y després entravam á la Iglesia á passar lo trisagi, tornant á casa á entrada de fosch.

Aquesta ditxa s' acabà, com tot lo d' aquest mon, y després de la mort del germà, poch tardaren los meus pares á seguirlo, deixantme orfe á la edat de 42 anys.

Sol ab una criada que teniam, la Munda, he passat fins are, sense coneixer altre nom que 'l treball y cap més diversió que la Iglesia: no he volgut casarme; avans per no separarme de ma familia, y quan vaig ser lliure per no dar un trastorn á la pobre Munda, que m' ha cuidat com la millor esposa.

Fa deu anys; y veient que 'l negoci no anava prou be, vaig vendre la botiga, retirantme ab un passament que 'm permet esperar l' última hora sense miserias ni fatichs.

Passo 'l dia á la Iglesia, no m' he volgut moure d' aquells barris ahont he nascut, y m' estich á dos passos de Santa Maria. La Munda m' hi acompaña y es sent la hora de dinar me ve a buscar. Després, tot xano xano arribem al Jardi del General, que pobret fa com jo, i hi quedan pochs días de vida. D' aquell hermos lloch ahont he passat mos ratos més felisos contem-

plant aquell be de Déu, no mes ne queda un bossinet pobre y desert. Potser soch l' únic barceloni, que 'l vaig á veure. Han volgut fer un Parque sacrificant aquell hermos paradis dels verdaders barcelonins.

Veus aquí lo que portan las lleys y costums moderns; totes las foras son para cridar: «¡Fora 'l yell, vinga 'l nou!» Aixis ho fa 'l progrés. També ho fa la naturalesa ingrata: «Fora jo perque 'n vinga un altre»

Fora 'l Jardi del General per posarhi un Parque.

J. DERN.

UN COP D' ULL ALS TEATROS.

Sembla qu' entre 'ls artistas del Principal aquesta setmana s' hi ha ficat una epidèmia, perque resulta que quant no està malalt l' un, està malalt l' altre, y de las malalties de l' un y de l' altre l' empessari 'n surt geperut.—Per bè del art y recreo dels *dilettanti* desitjarà que la salut los surti no dirè dels ulls, sino de la garganta, perque si 'ls artistas no fan com los aucells cantant per la primavera, 'volen dirme quan cantarán?

Aixis, en tota la setmana no hem vist més que una repetició del *Roberto* y un' altra de la *Lucrecia*. Ey, y un' altra de *l Puritani*, que no ván anar ab tota la pureza necessaria. A algun artista l' hi faltan facultats, falta que 's nota més, davant del magnific terceret que forman l' *Cepeda*, l' *Stagno* y l' *Uetam*.

Mentre tant al Liceo s' han aprofitat posant los *Hugonots*, en qual producció l' tenor Massini s' ha rehabilitat, fins en concepte de aquells que quan cantava 'l *Faust*, xiulant ván demanar que 's tornessin lodo. Lo célebre artista italià va estar admirable. Are 'ls demès... *Non raggionar di lor*.—Després de la representació ván donarli una serenata, sens dupte perque aquella empresa va voler que no fós menys que l' *Stagno*.

Y a propòsit de serenatas. 'Volent dirme quin efecte ha de fer á un artista tant eminent una serenata donada per una banda militar? ¡Oh! dirán vostès: no 's fa per ell, sino per cridar l' atenció del públic. En aquest cas 'no seria millor que l' artista mateix sortís al balcó de la fonda y cantes un' aria?—¡Oh! hi faria falta 'l bombo.—Això ray: que canti un' aria ab acompañament de bombo.

Com vaig preveure, la *Timba* estrenada á Roma, jau á la *Tomba*. R. I. P.

Ahir havia de estrenar-se una joguina de l' Aulés titolada: *Cap y qua*. A l' hora en que escrich encare no l' hi vista; pero coneix a l' autor, y no dupto que la setmana entrant podré tributarli 'ls mèus aplausos.

Los concerts de la Sala Beethoven, cada dia adquireixen mes aplausos. La senyoreta Emma Thursby continua fent las delícies del públic. Dintre pochs dias apareixerà en aquella escena una violinista de 12 ó 13 anys.

L' entrada deurá ser molt més barata, deya un d' aquells egoïstes que freqüentan los nostres teatros.

—Per quin motiu?

—Com que l' artista es encare una nena...

UNA CONFESSIÓ

EN LA SAGRISTIA.

De ma conciencia vull treure un pes

Que m' atormenta fa més d' un mes.

—Germà, pot dirne al confessor

Tot quant li plasca, sense temor.

Ja escolto, digui. —Velhi aquí

Que l' altre dia prop del camí

Una cabreta vareig troba

Blanca, preciosa, com pocas n' hi hâ.

¡Quina hermosura! ¡Y quins braguès!

Si entre las mèvas jo la tingües!

Ningú passaba per 'lli 'l voltant.

Y així 'l dimoni m' anà tentant.

Mes al teniria prop de la mà

Ella ab un brinco se 'm vâ escapâ,

Y 's posá á corre que correrás,

A mí deixantme ab un pam de nàs.

Y d' allavoras no hi puch pensar

Que al cor no hi senti gran mal estar...

Veyam si are la confessiô

De ma conciencia trau lo borrò.

—Ja es pecat grave; ¿quin dupte hi ha?

Pero molt fàcil ho pot curar,

Gàstis un duro per fer dí un bê

En desgraví jo l' absoldrà.

—¡Oh! pero observi, lo crach vâ dir,

Que no es un robo; com vâ fujir...

—En eixas coses no hi val això,

Per pecar basta ab l' intenció.

Lo crach rumia, y 's grata 'l cap,

De la butxaca ja 's tréu un nap,

Lo rectò 'l mira tot alegrò

Mentre allarga la mà cofoy.

Pero de sopte com repensat

LA FORNADA DE REGIDORS.

Vaja, que digan lo que vulgan, n' hi ha per tots los gustos: de nous, de vells y de tarats.

EXPEDICIÓ Á ROMA.

Reclams per veure si arriban á fer colla.

—Ay, mossen Arcís, si no hi anessin homes ja hi vindria; pero una dona...